

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1864.

ΤΟΜΟΣ ΙΕ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 346.

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΝ Τῇ ΑΥΣΕΙ.

ΚΕΦΑΛ. ΑΕ'.

Ἡ Κ. de Krüdener ἐν Γενεύῃ.

(Τέλος. Ὅρα φυλλάδ. 343.)

Ἐλθοῦσα εἰς Γενεύην ἡ Κ. Krüdener κατέλυσε παρὰ τῇ Κ. Ἀρμάν, δι' ἧς ἐγνωρίσθη μετὰ τῆς μικρᾶς μεθοδιστικῆς κοινότητος, εἰς ἄκρον τότε καταβεβλημένης· καὶ αὐτὸς ὁ Κ. Ἐμπαῦτάξ ἐταλάντευετα. Οἱ οἰκειότεροι τῶν φίλων συνεβούλευον αὐτὸν νὰ μὴ ἐκθέσῃ εἰς κινδύνους τὸ ἱερατικὸν αὐτοῦ στάδιον. Αἱ δειλαὶ αὗται συμβουλαὶ ἐκίνησαν τὴν ἀγανάκτησιν τῆς ὀξυθύμου βαρονίδος. « Πρόσεξε, ἔλεγε, μὴ ὑπακούσης· δὲν σὲ διδάσκει τοῦτο ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ· ταῦτα εἶναι ἴδια τῆς ἀνθρωπίνης φρονήσεως. Ὁ Κύριος ἔχει μέγαν λαὸν εἰς ταύτην τὴν πόλιν, καὶ θέλει νὰ ἐνώσῃ αὐτόν. Εἶσαι μακάριος ὅτι ἐκλήθης νὰ συναθροίσῃς αὐτόν. Ἐνθυμοῦ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φρόνησις εἶναι ἀπώλεια τοῦ χριστιανισμοῦ. »

Αἱ γενναῖαι αὗται προτροπαὶ ἐνεθάρρυναν καὶ τοὺς πλέον δειλήμονας. Ὁ Κ. Ἐμπαῦτάξ ἐδημοσίευσε τὴν 6 Αὐγούστου ἐπιτηδειότατον σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον· « Σκέψεις περὶ τῆς Θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, » ἰσοδυναμοῦν « πρὸς κήρυξιν πολέμου

κατὰ τῆς σοσινιανῆς μερίδος » ὡς λέγει μεθοδιστῆς τις ἱστορικός (1). Ὁλόκληρος ἡ Ἐκκλησία τῆς Γενεύης κατηγορεῖτο ἐπὶ λογιστικῇ αἵρέσει (rationalisme). « Κύριοι καὶ φίλτατοι συνάδελφοι, ἔλεγεν ὁ Κ. Ἐμπαῦτάξ, ζῶμεν εἰς αἰῶνα καθ' ὃν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέον ὁ Χριστὸς, δὲν λέγω ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀλλ' οὔτε ἐν τῷ στόματι ἐκείνων, οἵτινες συγκαταβαίνουσι νὰ ἐνομάζωνται διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ ἐκφάνισεν ἡ φιλοσοφία καὶ οἱ κενοὶ τῶν ἀνθρώπων συλλογισμοί. Γίνεται τις ὑποπτος θεοβλαθείας, κατηγορεῖται ὅτι « προτιμᾷ τὰ θέλητρά συστήματος », ἀλλὰ ὡς προφέρει τὸ γλυκὺ καὶ προσκυνητὸν ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ μετ' ἀγάπης καὶ εὐσεβείας. Ἐάν ὁμιλήσῃ τις διὰ τὸ αἷμα καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ μετὰ πίστεως, καρδίαν ἔχων πεπεισμένην περὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐνεργείας τῆς ἐνανθρωπίσεως, ὀνομάζεται ὑπερβολικῇ καὶ ἐξημμένη κεφαλῇ.

Ἡ δημοσίευσίς τοῦ ἐγχειριδίου τούτου ἐγένετο πολὺ κροτος. Ὁ Κ. Ἐμπαῦτάξ συνεκάλεσε παρ' ἐκυτῶ, συμφώνως μετὰ τῆς Κ. Krüdener, τοὺς προσβέοντας τὰς αὐτὰς ἰδέας. Καθ' ἐκάστην ἡ συγγραψασα τὴν Βαλερίαν περιεκυκλοῦτο ὑπ' ἀνθρώπων οἵτινες ἤρχοντο νὰ συμβουλευθῶσιν αὐτὴν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς οἰκείας συνειδήσεως καὶ νὰ ζητή-

(1) Hist. véritable des Momiers de Genève.

σωσι πνευματικὰς ὁδηγίας. Βαρόνος τις Στέιγγλιν τοῦνομα, διατρίβων ἐν Γενεύῃ, ἐγένετο ἐκ τῶν δραστηριωτέρων αὐτῆς συνεργῶν. Μετὰ δύο καὶ ἡμισυ μῆνας, ἡ Κ. Krüdener ἀφῆκε τὴν Γενεύην « φέρουσα τὰς εὐλογίας τῶν πολυαρίθμων φίλων αὐτῆς. » (Ch. Eynard.)

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'.

Ἡ Κ. de Krüdener ἐν Βάλῃ.

Αἱ ἐπιτυχίαι τῆς μεθοδιστικῆς κοινότητος ἡρέθισαν τοὺς ἀντιπάλους αὐτῆς. Ἡ Κ. Krüdener, ἥτις διέτριβε τότε ἐν Βάλῃ, ἐνόμισε καθῆκον νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῆς, ὁ Κ. Sainte-Beuve ὠμίλησε (Portraits de femmes) περὶ τινος « θαυμασίας ἐπιστολῆς » τοῦ 1809 ἔτους, ἐξ ἧς γίνεται κατάδηλος ἡ θέσις εἰς ἣν εὐρίσκετο τότε αὕτη « ἡ θαυμασία ψυχὴ. » Ἡ ἐπιστολὴ, τὴν ὁποίαν ἔπεμψε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1813 ἔτους πρὸς τοὺς Γενευαίους, καταδεικνύει τὴν περίνοιαν ἅμα καὶ τὸν βαθμὸν τῆς ἐπιβροχῆς αὐτῆς. Μὴ δυναμένη νὰ δημοσιεύσῃ αὐτὴν ὁλόκληρον, θέλω τοῦλάχιστον ἐπαναλάβει ἀξίαν τινὰ λόγου περίοδον. « Ἰὲ! φίλτατοι φίλοι μου, ἅς μὴ κλείσωμεν πλέον τὰς ἡμετέρας καρδίας· ἡ εἰκὼν ἐνὸς Θεοῦ ὅστις ἀφῆκε τὴν δόξαν, τὸν αἰώνιον αὐτοῦ κληρον, ὅπως καταβῇ εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀνθρωπίνης ἀθλιότητος, ἅς καταδιώκῃ, ἅς πτοῇ ἡμᾶς μεταξὺ τῶν κενῶν ἡμῶν λογισμῶν, ἅς κατασπαράσῃ μεταξὺ τῆς ἀπάτης τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων, αἵτινες ἄλλο δὲν ἀπαιτοῦσιν εἰμὴ βίον μαλακὸν, ἄνετον, ἡδυπάθειαν καὶ ἀναπαύσεις. Ἡ πτωχεία τοῦ Χριστοῦ ἅς διδάξῃ ἡμᾶς ν' ἀποκρούωμεν τὸν ἐνοχον λογισμὸν τῆς συσσωρεύσεως ἐπιγείων ἀγαθῶν· τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἅς ἀναφλέξῃ ἡμᾶς ἵνα εἴμεθα πάντοτε ἱκανῶς πλούσιοι ὅπως δίδωμεν ποτήριον ὕδατος, ἐλεημοσύνας τινὰς τὰς ὁποίας ν' ἀφαιρῶμεν ἀπὸ τῶν ἡμετέρων ἀναγκῶν τῶν ἥττον κατεπειγουσῶν· τὰ λόγια τῆς ἀγαθότητος, αἱ συμβουλαι αἱ φέρουσαι τὴν ψυχὴν πρὸς τὸν Θεὸν αὐτῆς, ἡ προσευχὴ ἡ γενομένη μετὰ τοῦ δυστυχοῦς ἡ δι' αὐτὸν, ταῦτα πάντα δὲν εἶναι θησαυροὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐκάστου; Οὐδὲν μένει ἄγνωστον ἐκείνῳ ὅστις οὐδὲν μὲν σταθμίζει διὰ τῆς στάθμης τῶν ἀνθρώπων, κτῆμα δὲ ἔχει τὸ ἄπειρον. Δὲν πρέπει νὰ δοξάζωμεν τὸν Θεὸν δι' ἀναριθμήτων εἰδῶν καὶ ἀναριθμήτων τρόπων; Ὅταν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ ἀναγεννηθέντες διηγηθῶσι τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτῶν, ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ θέλει ἀνταμείψει τὸ ποτήριον τοῦ ὕδατος τὸ δοθὲν ἐν ταπεινότητι καρδίᾳς. »

Ἐνθάρρυνθέντες ὑπὸ τῶν προτροπῶν τῆς βαρονίδος ὅτι Ἐμπαῦτάζ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, ἀντέστησαν εἰς τὴν σεβασμίαν κοινότητα. Καὶ ὅμως δὲν ἀπεφάσισαν ἄνευ δισταγμῶν ν' ἀντισταθῶσι πρὸς ἀνθρώπους ἀ-

πολαύοντας « γενικῆς τιμῆς καὶ ἀγάπης, ἥτοι φόρου δικαίως ὀφειλομένου εἰς τὴν ἱκανότητα καὶ τὰς ἰδιωτικὰς καὶ δημοσίας αὐτῶν ἀρετὰς » (1). Ὁ Κ. Ἐμπαῦτάζ ἀπεφάσισε νὰ συμβουλευθῇ ἕνα τῶν καθηγητῶν τῆς θεολογίας, εἰς τὴν φιλίαν οὕτινος ἐνόμιζεν ὅτι ἐδύνατο νὰ ἐλπίσῃ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ συνδιάλαξις αὐτῶν περιγράφει ἀπλοϊκώτατα τὴν πάλιν τῶν δοξασιῶν τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω μόνον τὸ τέλος. « Εἰπέ με παρακλῶ, Κ. καθηγητὰ, διὰ τί καταδιώκομαι; καταδιώκομαι διότι προεδρεύω συνελεύσεις, ἡ διὰ τὴν διδασκαλίαν μου; ἔχω ἀνάγκην νὰ μάθω τὴν ἀλήθειαν, ἵνα καθοδηγήσω τὴν συνείδησίν μου, ἥτις ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν εὐρίσκεται εἰς ἀνυπόφορον κατάστασιν βασάνων.— « Μάλιστα καταδιώκεσαι ἕνεκα τῆς διδασκαλίας σου.— « Ποίως; — « Νομίζεις ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἐσχατάγηρος καὶ ὅτι πρέπει νὰ λατρεύωμεν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. — « Ὁμιλεῖς σπουδάζων; — « Ναί.— « Ἀλλὰ, κύριε, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ πιστεύῃς ὅτι ἰδέα τόσῳ παράλογος δύναται νὰ κατοικήσῃ εἰς κεφαλὴν ὀπωσοῦν καλῶς ὀργανωμένην; Πιστεύω ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν πατέρα εἰμὴ διὰ τοῦ υἱοῦ, ὅτι ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν δὲν ἔχει τὴν ζωὴν, καὶ ὅτι ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ βαρύνει αὐτόν. — Τοῦτο καὶ ἐγὼ λέγω. Ἰδοὺ αἱ ἰδέαι σου· ἡμεῖς δὲν πιστεύομεν πλέον εἰς τοιαῦτα πράγματα. — « Πῶς! δὲν πιστεύετε εἰς τοιαῦτα πράγματα; — « Ὁχι, σοὶ λέγω, δὲν τὰ πιστεύομεν πλέον. — « Καὶ ὅμως εἶναι λόγια τῆς Γραφῆς. — « Σοὶ λέγω ὅτι δὲν πιστεύομεν πλέον εἰς τοιαῦτα πράγματα. — « Ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ, ἀναγκάζομαι νὰ δηλώσω ὅτι δὲν θέλω ν' ἀνῆκω πλέον εἰς τὴν κοινότητά σας » (2).

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'.

Ἀποστολαὶ εἰς Γερμανίαν.

Ἀπαυδήσας ὁ Κ. Ἐμπαῦτάζ ἐκ τῶν πρὸς τὴν σεβασμίαν κοινότητα ἀγώνων, ἀφῆκε τὴν Γενεύην καὶ ὑπῆγε νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Bau-de-la Roche (νομῶ τῶν Vosges ἐν Γαλλίᾳ) ὅπου μετέβη τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1813 καὶ ἡ Κ. Krüdener. Δὲν θέλω ἐνδιατρίψαι εἰς τὰ περὶ τῶν εἰς Γερμανίαν ἀποστολῶν αὐτοῦ. Ἀνάγκη ὅμως ν' ἀναφέρω χαρακτηριστικόν τι γεγονὸς, δεικνύον ἱκανῶς εἰς ποίως ἀπάτας παρασύρει ὁ μυστικισμὸς. Οἱ δύο ἀπόστολοι τοῦ μεθοδισμοῦ εὗρον εἰς τὸ Μέλαν Δάσος γέροντα καπουκῖνον μεθ' οὗ συνενοοῦντο κάλλιστα. « Ἐβλεπεν ἐνίοτε, λέγει σπουδάζων ὁ ἱστορικὸς τῆς Κ. Krüdener (3) μακαρίους ὀπτασίας, ἔβλεπε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον, καὶ τοὺς ἀγγέλους καὶ τὸν Σωτῆρα, οὕτινος τὸ περιπαθεὶς βλέμμα κατέθελεν αὐτόν. »

(1) Ch. Eynard.

(2) Ὁ αὐτός. (3) Ὁ αὐτός.

Οἱ Διαμαρτυρόμενοι, ἔχοντες τὴν ἀπλότητα νὰ θεωρῶσιν ὡς θαύματα τὰ κοινότερα φαινόμενα τῆς θεομανίας, μεγάλως ἀμαρτάνουσι μὴ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν· διότι ἤθελον εὑρεῖ οὐκ ὀλίγα θαύματα τοῦ εἶδους τούτου, ἐπιτήδεια νὰ θέλῃωσιν τὴν φαντασίαν αὐτῶν. Ἡ εὐπιστία δὲν εἶναι τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον μιᾶς σχολῆς· εἶναι ἀθεράπευτος ἀσθένεια τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἥς τινος τὰ συμπτώματα μεταβάλλονται κατὰ τὰς θεωρίας τῶν ἀνθρώπων τῶν ὁποίων προσβάλλει τὸν νοῦν. Οἱ ἐθνικοὶ φιλόσοφοι τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπιστευόν εἰς τὰ θαύματα τῆς θεουργίας, οἱ μοναχοὶ τοῦ μεσαιῶνος εἰς τὰ θαύματα τῶν λευγάνων, καὶ ἡμεῖς εὐρίσκομεν ἐνταῦθα τὴν Βαλερίαν, τὴν τόσον εὐδιάθετον ν' ἀκούῃ τὰς ἀποκαλύψεις τῆς ἐκστατικῆς Μαρίας Kummrin, θαυμάζουσιν τὰς ψευδαισθήσεις ἐνυροπόλου τινὸς καπουκίνου.

ΚΕΦΑΛ. ΔΗ'.

Ἡ Κυρία de Krüdener ἐν Παρισίοις.

Βαλερία καὶ Ἀδόλφος.

Ἐνῷ διέτριβεν ἐν Παρισίοις τὸ 1815 ἡ Κ. Krüdener, ὅτε ἐνδοξὸς τις φίλος ἐγένετο ἀφορμὴ πολλῶν πρὸς αὐτὴν ἐπισκέψεων, εὐρίσκομεν αὐτὴν ἔχουσαν σχέσεις μετὰ τινος γνωστοτάτου κατοίκου τῆς Vaud, περὶ οὗ ὠμίλησα. Πολλὰ ἔτη τρικυμιώδη εἶχον παρῆλθαι ἀπὸ τῶν ἐν Κολομβιέρῃ (Neuchâtel) καὶ Κομπέτῃ (Vaud) ἡμερῶν. Φθὰς εἰς τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς νεότητος ὁ εὐγλωττος δημοσιογράφος ἠσθάνθη ἀηδίας. Γενόμενος μέλος τοῦ Tribunal μετὰ τὸ τόλμημα τῆς 18 τοῦ brumaire, ἔδειξεν ἀνεξαρτησίαν, τὴν ὁποίαν δὲν ὑπέφερεν ὁ φιλόποπτος δεσποτισμὸς τοῦ πρώτου ὑπάτου. Ὁ Καῖσαρ δὲν ὑπέμενε ἀντιρρήσεις. Καὶ λοιπὸν ἀπεμακρόνθη ὁ Βενιαμὴν Κωνστάν μετὰ πολλῶν αὐτοῦ συναδέλφων, οἵτινες δὲν ἐφαίνοντο ἀποχωρῶντες εὐπειθεῖς εἰς τὰς θελήσεις τοῦ δεσπότη. Ὅτε δὲ διεδέχθη τὴν ὑπατείαν ἡ αὐτοκρατορία, ὁ Βενιαμὴν Κωνστάν ἠναγκάσθη ν' ἀφῇσθαι τὴν Γαλλίαν. Ἡ Κ. Στάελ διηγήθη μετὰ ζωηρότητος ἐν τῷ συγγράμματι αὐτῆς τῷ ἐπιγραφόμενῳ Δεκαετῆς ἐξορία, εἰς ποίας ὑπερβολὰς παρεξέτρεπε τότε ὁ μεγαλύτερος στρατιώτης τῶν νεωτέρων χρόνων, οὗτινος ἡ πολιτικὴ ἰκανότης ἦτο πολὺ κατωτέρα τῆς στρατιωτικῆς ἐμπειρίας. Ἐν τούτῳ ὁ Ναπολέων ἐνόησε τὸ 1814, μετὰ τὴν ἐξ Ἑλλάδος ἐπάνοδον, τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπαφῇσθαι παραχωρήσεις εἰς τὴν φιλελευθέρην μερίδα. Ὁ Βενιαμὴν Κωνστάν, ἀπατηθεὶς ἐκ τούτου, εἰργάσθη εἰς τὴν πρόσθετον πρᾶξιν τῶν θεσμῶν τῆς αὐτοκρατορίας· ἀλλ' ἡ δευτέρα παλινόρθωσις ἀνέτρεψε πάσας αὐτοῦ τὰς ἐλπίδας. Ὅτε «ἡ ἀναγεννηθεῖσα Βαλερία» (1) ἦλθεν εἰς Παρισίους, ὁ Ἀδόλφος καὶ ὡς ἐνοχο-

ποιηθεὶς καὶ ὡς ἀπολέσας πᾶσαν ἐλπίδα, ἐφαίνετο ὑπέρκωτος τοῦ φιλοσκόμμονος αὐτῆς σκεπτικισμοῦ. «Εἶδον, ἔγραφε, τὴν Κ. Krüdener, πρῶτον μὲν μετ' ἄλλων, εἶτα μόνος ἐπὶ πολλὰς ὥρας. Ἡσθάνθην δὲ ἰδὼν αὐτὴν ὅ,τι ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἠσθάνθην, καὶ σήμερον τὸ πρῶτον περίστασις τις ἐνίσχυσε τὸ αἰσθημά μου. Μοὶ ἔστειλε χειρόγραφον, παρακαλοῦσά με νὰ σοὶ διακοινώσω καὶ μόνον εἰς σὲ νὰ ἐγχειρίσω αὐτό. Ἐπεθύμουν ν' ἀναγνώσω αὐτὸ μετὰ σοῦ· μὲ ὠφέλησε. Καὶ δὲν περιέχει μὲν πράγματα πολλὰ νέα· ὅ,τι αἰσθάνονται πᾶσαι αἱ καρδίαι, εἴτε ὡς εὐτυχίαν εἴτε ὡς ἀνάγκην δὲν εἶναι νέον· ἀλλ' εἰσεχώρησεν εἰς τὴν ψυχὴν μου διὰ πολλῶν ὁδῶν... Ὑπάρχουσιν ἀλήθειαι τετριμμέναι μὲν, αἵτινες ὁμῶς μὲ κατεσπάραν. Ὅτε ἀνέγνω τὰς λέξεις ταύτας αἵτινες οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἀξιοσημείωτον· «Ποσάκις ἐφθόνησα τοὺς κοπιῶντας ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου αὐτῶν καὶ προσθέτοντας κόπον ἐπὶ κόπου καὶ κοιμωμένους κατὰ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας, χωρὶς νὰ γινώσκωσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος φέρει ἐν ἑαυτῷ μεταλλεῖον, τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ καλλιεργήσῃ! Ποσάκις εἶπον κατ' ἐμαυτόν· ἔσα ὡς καὶ οἱ λοιποὶ»... Ἐκλαυσα. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ τρικυμιώδους καὶ πολυταράχου βίου τὸν ὁποῖον ἐγὼ αὐτὸς ἔζησα παλαιάς πρὸς πάντας τοὺς σκοπέλους μετὰ τινος εἶδους μανίας, μὲ κατεκυρίευσεν ὅλον κατὰ τρόπον τὸν ὅποιον ἀδυνατῶ νὰ περιγράψω... Εἶχον κατατρίψει μίαν ἡμέραν μόνος καὶ ἐξῆλθον μόνον καὶ μόνον ἵνα ἐπισκεφθῶ τὴν Κ. Krüdener. Ἡ ἀξιόλογος γυνή! ἀγνοεῖ τί τρέχει, ἀλλὰ βλέπει ὅτι τρομερὰ λύπη μὲ καταναλίσκει· τρεῖς ἡμέρας μὲ ἠνάγκασε νὰ μείνω παρ' αὐτῇ ἵνα μὲ παρηγορήσῃ.»

Ταχέως ὁμῶς παρῆλθον αἱ ἐντυπώσεις αὗται. «Ὁ Βενιαμὴν Κωνστάν, εἶπεν ὁ Κ. Sainte-Beuve, ἐπ' ἀνέλκε μετ' οὐ πολὺ τὴν διαίρεσιν, τὴν εἰρωνείαν, τὴν ἀηδίαν, ὅθεν ἀπέσπασαν αὐτὸν εἰσεχλόντα τὰ εὐγενῆ αὐτοῦ ὡς πολίτου πάθη.

ΚΕΦΑΛ. ΛΘ'.

Ἡ Κυρία Krüdener καὶ αἱ Ἑθελτικαὶ Ἀρχαί.

Ἀναχωρήσασα ἐκ Γαλλίας ἡ Κ. Krüdener εἰσῆλθεν εἰς τὴν περιεργότεραν μὲν ἀλλὰ τὴν ἥττον ἐρευνηθεῖσαν φάσιν τοῦ βίου αὐτῆς. Ἐγένετο πολλάκις λόγος περὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς μετὰ τῶν ἡγεμόνων, καὶ κατεδείχθη ἡ ἀξιόλογος αὐτῆς μετοχὴ εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς ἱερᾶς συμμαχίας. Ἀλλ' αἱ συνήθεις αὐτῆς ἔξισις ἔμενον σχεδὸν αἱ αὐταί. Γυναῖκες διάφοροι τὸν χαρακτῆρα, οἷα ἡ Κ. Μοντεσπᾶν, ἡ Κ. Μαιντενὼν, ἡ Κ. Πομπαδούρ, εἶχον ἐπενεργήσει πρὸς αὐτῆς τὰ μέγιστα ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τῶν ἀπολύτων μοναρχῶν. Ὅπου δὲ ὑπάρχουσι θεσμοὶ, ἐκεῖ τὰ πάντα ἀποφασίζονται κατὰ τὰ πάθη ἢ καὶ κατὰ τὰς συμπαθείας τῶν δυναστῶν τῆς γῆς. Τὸ σχῆμα τῆς

(1) Sainte-Beuve.

μὴν τῆς Κλεοπάτρας, — ὁ ἐμβριθὴς Πασκάλ λέγει τοῦτο, — ἰσχύει πλέον καὶ τοῦ ξίφους τῶν λεγεόνων καὶ τῆς διπλωματίας τοῦ πολυμήτιος Λυγούστου. Ἐγὼ δὲ τρεῖς νὰ εἶπω, ὅπως ἀποφύγω πᾶσαν ἀμφιβολίαν, ὅτι τὸ μετὰ τὴν ἐν Οὐατερλώ μάχην πολέτευμα τῆς K. Krüdener οὐδὲν εἶχε βέβηλον. Δὲν εὐρισκόμεθα πλέον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Elisa, τοῦ Alexis, καὶ τῆς Cabane des Lataniers! — Ἡ Baletia, πεπεισμένη ὅτι ἔλαβεν ἐντολὴν ἐξ οὐρανοῦ, ἄρχεται ἐν Παρισίοις τῶν ἀποστολικῶν ἔργων, ἅτινα ἔμελλε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ.

Ἀντὶ νὰ εὕρῃ παρ' ἐκείνοις, οἵτινες διεύθυνον τότε ἐν Ἑλβετίᾳ τὰς ἀριστοκρατικὰς κυβερνήσεις, τὴν εὐγενῆ προστασίαν ἧς εἶχε τύχει ἐν Παρισίοις, ἠναγκάσθη νὰ παλαίῃ ἀδικόπως πρὸς τὴν μισαλλοδοσίαν καὶ πρὸς τὴν μόλις κρυπτομένην κακοβουλίαν αὐτῶν. Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἀργαυίας ὑπῆρξε πιστοτέρα τῶν ἄλλων εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθέρως ἐρεύνης· ἀλλ' ἡ Βάλη, ἡ Βέρνα, ἡ Λουκέρνη, ἡ Ζυρίχη, ἡ Τουργοβία μεταχειρίσθησαν αὐτὴν ὡς ἂν ἦτο ὄργανον τῶν πλέον ἐπικινδύνων ἐπαναστατῶν τῆς Εὐρώπης. Ἡ K. Krüdener ὑπέφερεν, ὑπομονὴν καὶ ταπεινότητα ἔχουσα χριστιανῆς, τὰς κακώσεις τῶν ἀρχῶν καὶ τοὺς διωγμοὺς τοῦ ὄχλου, τὸν ὅποιον ἐξήγειραν πολλάκις κατ' αὐτῆς καὶ κατὰ τῶν φίλων αὐτῆς. Αἱ ἐφημερίδες τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Γαλλίας περιγράφουσιν ἀκριβῶς τὰ αἵτια ἃ τινὰ ἀνέφλεγον τὴν τόσῃ καταφρονήσει. Ἡ Ἑλβετία κατέκρινεν αὐτὴν ὡς ἔχουσαν ῥιζοσπαστικὰς ὁρμὰς καὶ ὑποθάλλουσας τὰς ἐπιθυμίας «λαοῦ ἀνωφελοῦς καὶ ἐπικινδύνου.» Χριστιανικὴ τφόντι ἡ λέξις ἀνωφελοῦς! Ὁ K. Βονάλδ, ὑπερόριος καὶ ἀπολυτόφρων δημοσιογράφος, ἐκ τῶν συντακτῶν τῶν Débats, ὑπῆρξεν ἐτι αὐστηρότερος. Ἡ K. Krüdener, ἔλεγεν, ὑπῆρξεν ὡραία — (δὲν εἶναι ἀληθές· διότι, ὡς λέγει ὁ βιογράφος αὐτῆς, ὁ K. Εὐνάρ, «εἶχε τὴν ὄψιν μὴ καθαρὰν, τὴν ῥίνα ὀγκώδη καὶ τὰ χεῖλη ἐξέχοντα»). Ἐδημοσίευσεν μυθιστορίαν, ἴσως τὴν ἰδίαν ἑαυτῆς, ὀνομαζομένην, νομίζω, Βαλερίαν, αἰσθηματικὴν καὶ μᾶλλον ὀχληράν (καὶ ἡ Législation primitive!). Σήμερον δὲ παρὰδοθεῖσα εἰς τὴν μυστικὴν εὐλάβειαν, προφητεύει. Καὶ τοῦτο εἶναι μυθιστορία, ἀλλ' ὅπως ἐναντίου εἶδους. Ὁ ἔρως εἶχεν ὑπαγορεύσει τὸ πρῶτον· τοῦτο φαίνεται ἐμπνέον μόνον μίσους, καὶ ἂν τὸ πρόσωπον τοῦ συγγραφέως ἤλλαζεν, ὡς καὶ τὸ εἶδος αὐτῆς, ἡ K. Krüdener ἐνδέχεται μὲν νὰ ἔχῃ μαθητὰς, λάτρεις ὅμως ποτὲ πλέον. »

Τὸ ὅρος τοῦτο, πολλὰ ἐλαφρὸν, δὲν ἤρμοζεν εἰς τὴν συγγραφέα τῆς Législation primitive καὶ τῆς Théorie du pouvoir politique et religieux. Ἀλλ' ἡ συκοφαντία ἐκρύπτετο ὑπὸ τὰ ἀηδὴ ταῦτα ἐπιγράμματα. Ὁ Βενιαμὴν Κωνστάν ἐννοήσας τοῦτο,

ἀπεκρίθη ἀξιοπρεπῶς πρὸς τὸν ἐχθρὸν τῆς K. Staël καὶ τῆς K. Krüdener. Βεβαίως οὐδεὶς ἦτο μυστικώτερος τοῦ Adolphe· ἀλλ' εἶχε τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης. «Ἐὰν ἡ ἄμεσος σχέσις πρὸς τὰς ὡραίας σκηνὰς τῆς φύσεως, ἔγραφεν ἐν τῷ Journal de Paris, ἐὰν τὸ εἶδος τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς εἰς τὸ ὅποιον ἀφιερῶθῃ ἡ K. Krüdener, ἐὰν ἡ ἀηδία αὐτῆς πρὸς τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου, ἐὰν ἡ συνεχὴς ἀνάγνωσις τῶν ἱερῶν βιβλίων ἔδωκεν εἰς τὰς ὁμιλίαις αὐτῆς παραβολικόν τινα καὶ ἐξαλλὸν χρωματισμὸν, πρέπει νὰ συγχωρήσωμεν αὐτὸν, ἀναπολοῦντες ὅτι δὲν ὁμιλεῖ ἐντὸς αἰθούσης, ἀλλ' ὑπὸ τοὺς σχαίνους τοῦ Μέλανος Δάσους καὶ πλησίον τῶν καταρῆκτῶν τοῦ Ῥήνου. . . Ἡ μικρὰ κόρη τοῦ στρατάρχου τοῦ Μονάχου, γυνὴ ἥτις διὰ τὰς τῶν γνωρίζοντων προσωπικὰς αὐτῆς ἀρετὰς ἀπολάμβει τοῦ σεβασμοῦ αὐτῆν, δὲν ἔπρεπε νὰ γείνη ἀντικείμενον σαρκασμοῦ καὶ εἰρωνείας ἐκείνων οἵτινες δὲν τὴν γνωρίζουσιν. . . Ὁ K. Βονάλδ κατηγορεῖ τὴν K. Krüdener ὅτι προφητεύει δυστυχήματα . . . καὶ ὅμως θέλει νὰ γείνη καὶ αὐτὸς προφήτης· εἶναι ὁ Βελλερεφόντης τοῦ πολιτικοῦ κόσμου· πολεμεῖ ἀκαταπαύστως πρὸς τὴν χίμαιραν.»

Ἰδοὺ ἡ κατὰ τῆς K. Krüdener οὐσιωδέστερα κατηγορία. Εἶναι ἀληθές ὅτι προέλεγε πρὸς τοὺς εὐτυχεῖς μεγίστας κοινωνικὰς συμφορὰς ἐὰν ἐπέμενον εἰς τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ εἰς τὴν καταφρόνησιν τῆς πτωχείας. Εἰς τῶν φίλων αὐτῆς, ὁ K. Kellner, ἔλεγε ταῦτα ἐν τινὶ Ἐπιστολῇ πρὸς τοὺς πτωχοὺς. «Ὁ Κύριος θέλει . . . νὰ ἐξάξῃ ὑμᾶς ἐκ τῶν τόπων τούτων ὅπου μεταχειρίζονται ὑμᾶς ἀπανθρώπως, ὅπου δὲν ζῶσι πλέον κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ὅπου δὲν δίδουσι πλέον ἄρτον εἰς τοὺς πεινῶντας, ὅπου δὲν ἐνδύουσι πλέον τοὺς γυμνοὺς, ὅπου δὲν φιλοξενοῦσι πλέον τοὺς δυστυχεῖς, ὅπου πιέζουσι τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ, κλ.» Τὸ ὅρος τοῦτο ἐκίνει τὴν ἀγανάκτησιν συντηρητικῶν τινῶν· ἀλλ' ἡ ἀγανάκτησις αὐτῶν ἤθελε καταπραῦνθῇ, ἐὰν ἐγίνωσκον τὴν ὁμιλίαν περὶ τῆς ἀξίας τῶν πτωχῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Βασσουέτου καὶ τὴν ὁμιλίαν περὶ τοῦ κακοῦ πλουσίου, ὑπὸ τοῦ ἱεροκέρυκος τοῦ Λοδοβίκου τοῦ προσφιλοῦς. Ἐὰν νομίζουσι τὸν Massillon ὑπερβολὴ φιλόσοφον, καὶ τὸν ἐπίσκοπον τῶν Μέλδων (Meaux) ὑπερβολὴ γαλλικανὸν, ἃς ρίψωσι τὸ βλέμμα εἰς τοὺς πατέρας τῆς ἐκκλησίας καὶ μάλιστα εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ θαυμασίου Χρυσόστομου, καὶ θέλουσιν εὕρει πολὺ μείζονα σφοδρότητα. Ἐὰν δὲ καὶ ἡ ἔρευνα αὕτη φανῇ πρὸς αὐτοὺς πολλὰ δύσκολος, ἃς ἀναγνώσωσι τοὺς ὀλίγους τούτους στίχους τῆς νέας Διαθήκης.

«**ΑΔΕΛΦΟΙ** μου, μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης. ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν

ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῇτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῇτι, καὶ ἐπιβλέψῃτε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν, καὶ εἰπῆτε αὐτῷ, Σὺ κάθου ὧδε καλῶς, καὶ τῷ πτωχῷ εἰπῆτε, Σὺ στήθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου· καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πανηρών; Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί· οὐχ ὁ Θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου τούτου πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν, οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἔλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθῆν ἐφ' ὑμᾶς; (Ἰακ. ἐπιστ. Καθολ. Β'. 1—7.)

«*ΑΓΓΕ* νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὁλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις· ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ τὰ ἱμάτια σητέδρωτα γέγονεν· ὁ χρυσοὺς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατιώται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῶν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ· ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις· ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμνησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν, κράζει· καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὧτα Κυρίου Σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν. Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε· ἐθρέψατε, τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς· κατεδικάσατε, ἐφρονεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.» (Ὁ αὐτὸς Ε'. 1—6.)

Ποῖα δὲ ἦσαν τὰ συμπεράσματα τοῦ **K. Kellner**; Ὁ φίλος τῆς βαρονίδος **Krüdener**, συνεβούλευε τοὺς πτωχοὺς ἵνα ἐπαναστατήσωσι καὶ ἀρπάσωσι; Βεβαίως οὐχί! Ἡ μετανάστευσις, εἶναι τὸ μόνον πρακτικὸν συμπέρασμα τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τῶν ἐπικινδύνων παραδοξολογιῶν τῆς κοινοκτημοσύνης, τὴν ὁποίαν πολλὰ ἔτη παρεδέχθησαν οἱ Ἰησουῖται ἐν Παρυγαί. Αἱ ἀριστοκρατικαὶ κυβερνήσεις, αἵτινες ἐκράτουν ἐν Ἑλβετίᾳ μετὰ τὴν δεσποτικὴν ἀντενέργειαν τὴν εἰρωνικῶς ἐπικληθεῖσαν «*ἱερὰ συμμαχία*», ἐπτοοῦντο εὐκόλως καὶ ἐβλεπον κινδύνους καὶ κατὰ τὴν ἀθωοτέραν δῆλωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἰδοὺ ὁ ἀληθὴς λόγος δι' ὃν κατεδιώχθη καὶ ἐπαθεν ἡ **K. Krüdener**, καὶ διὰ τὸν ὅποιον ἐρυθρίᾳ σήμερον ἡ μερικῆς ὑπῆρξεν ἡ αἰτία.

ΚΕΦ. Μ'.

Θεολογία τῆς **K. Krüdener**.

Οἱ θεολόγοι ἐδείχθησαν ἐν γένει εὐμενέστεροι τῶν κυβερνήσεων. Νομίζω δὲ τοῦτο ἄξιον σημειώσεως, καθόσον σπανία εἶναι τοιαύτη περίστασις. Οἱ διαμαρτυρούμενοι ἱερεῖς καὶ ὁ καθολικὸς ἐφημέριος τοῦ

Aarau ἀπήτησαν ὑπὲρ τῆς **K. Krüdener** τὴν ἐλευθερίαν τῆς συζητήσεως. Ὁ ῥωμαϊκὸς κληρὸς τῆς Λουκέρνης, οὐ τινος ἡ θεοβλάβεια ἐγένετο πικραίτιος πολλῶν κακῶν εἰς τὴν Ἑλβετίαν, συγκατένευσε ν' ἀκούσῃ αὐτήν· αὕτη δὲ ἀπήγγειλε παραινέσιν, ἧτις ἐστενογραφήθη, ἐνώπιον πολυαρίθμου δημηγύρεως ἱερέων καὶ μαθητῶν τῆς θεολογίας. Ὁ λόγος οὗτος καταδεικνύει τὴν σύγχισιν τῶν θεολογικῶν αὐτῆς γνωμῶν· εἶναι ἀνόητον κρᾶμα ἰδεῶν τῆς ῥωμαϊκῆς καὶ τῆς τῶν διαμαρτυρομένων θρησκείας. Δὲν πρέπει ὅμως ν' ἀπορήσωμεν. Ὁ μυστικισμὸς, ὡς ἐνόει αὐτὸν ἡ βαρονίς, εἶναι ἐν γένει ἀδιάφορος εἰς τὰ περὶ ἐκκλησίας καὶ περὶ δογμάτων ζητήματα. Κατέχων θέσιν ἣν τινα θεωρεῖ ἀνωτέραν πάσης ἄλλης, ἀξιοῖ νὰ ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν πάντας τοὺς συναινούοντας νὰ ἐνδυσθῶσι τὸν θεῖον ἔρωτα. Καὶ ὅμως ἐπεθυμοῦμεν νὰ μάθωμεν πῶς καὶ εἰς ταύτην τὴν περιωπὴν εὕρισκόμενος, δύναται νὰ συμβιβάσῃ τὸ ἀλλάνθαστον τοῦ Πάπα μετὰ τῆς ἐλευθέρας ἐρεῦνης. Τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν θὰ εἶναι ἄμοιρον ἀξιολογότητος, διότι ὁ ἐνθουσιῶν ἱστορικὸς τῆς **K. Krüdener**, ὁμιλήσας πρῶτον περὶ μιᾶς τῶν ὁμολογιῶν τῆς πίστεως αὐτῆς, προστίθῃσιν· «*ἡ K. Krüdener* κηρύττει ὅτι οὔτε καθολικὴ, οὔτε ὀρθόδοξος, καὶ μάλιστα οὔτε διαμαρτυρομένη εἶναι, ἐνόει τάχα ἑαυτήν; (1)» Τὸ κατ' ἐμὲ ἀμυριβάλλω. Μήπως οἱ μυστικοὶ ἐνόησάν ποτε ἑαυτούς;

Ἡ **K. Krüdener**, μὴ ἔχουσα νοῦν ἰσχυρότερον τοῦ τῶν πρὸ αὐτῆς βλεπεδαίμωνων, παρεσύρετο αἰωνίως ὑπὸ τῆς ἐξηγμένης φαντασίας αὐτῆς. Δυστυχῶς ἡ ἐξαψὶς αὕτη ἐγέννα τόσον ἀλλοκλήτους ιδέας περὶ τῆς ἐντολῆς αὐτῆς, ὥστε θὰ ἠποροῦμεν εἰς ἄκρον ἐὰν δὲν ἦτο γνωστὸν ἐκ πείρας, ὅτι ἡ μυστικὴ φιλοσοφία ἐξεγείρει τὴν ὑπερηφάνειαν ἀφοῦ πρῶτον καταβάλλῃ αὐτήν, καὶ τρέφει «*τὴν ματαιότητα τὴν ὁποίαν αἱ περιφλεγεῖς φαντασίαι νομίζουσιν ὅτι κατέσπειλαν, ἐνῶ μόνον μορφὴν ἥλλαξεν αὕτη*» (2). Ἀλλ' ὑπάρχει τι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ μείζον «*τοῦ ὀργάνου τοῦ Θεοῦ*;» Ὁ μυστικισμὸς εἶναι ἠθικὸς πανθεῖσμός ὥστις, καὶ τοι φαινόμενος ὅτι συνδέει ἡμᾶς μετὰ τῆς θεότητος, γίνεται ἐξ ἐναντίας αἴτιος νὰ λησμονήσωμεν ὑπὲρ τὸ δέον τὴν ἄπειρον ἐκτασιν τὴν χωρίζουσαν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἀπείρου. Δὲν ἐβρέθη ἀτόπως ὅτι οἱ βλεπεδαίμονες κλίνουσι πάντοτε πρὸς τὰς πανθεϊστικὰς δοξασίας.

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'.

Θαύματα τῆς **K. Krüdener**.

Ἡ μυστικὴ αὕτη ὑπερηφάνεια εὕρισκεται παρὰ τῇ βαρονίδι **Krüdener** εἰς βαθμὸν σπανιώτατον ἐπὶ

(1) Eynard. (2) Ὁ αὐτός.

τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Καὶ κατὰ τὰς ἐλαχίστας περιστάσεις, καὶ κατ' αὐτὰ τοῦ οἴκου αὐτῆς, τὰ ταπεινότερα ἔργα, ἐμπνέεται ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ, τόσον ἡ θεία πρόνοια μεριμνᾷ ἐξαιρετικῶς περὶ πάντων τῶν ἀφορώντων αὐτήν. Κατετρέχετό ποτε ὑπὸ τῶν καταικίων τῆς Βάλης, αἵτινες ἦσαν τὸ πονηρὸν δαιμόνιον τῆς ἀγίας τῆς γυναικός. « Προσπυχόμεν τότε, ἔλεγε, καὶ ἔλεγον πρὸς τὸν Κύριον — Εἰπέ με, *gütliche Söte*, ἐὰν πρέπη νὰ ὑπάγω εἰς *Grenzach — Horn*. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσελθοῦσα ἡ *Ιουλία* μοι εἶπεν — Ἴδου ὁ ἰδιοκτήτης τῆς μικρᾶς οἰκίας. — Ἦτο εὐσεβὴς χριστιανὸς, κατοικῶν πλησίον εἰς *Grenzach — Horn*, ὅστις, μαθὼν ὅτι ἐμέλλομεν ν' ἀναχωρήσωμεν ἐκ Βάλης, δὲν ἠσυχᾶσε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, διότι ἐσωτερικῇ τῆς φωνῇ ἔλεγεν αὐτῷ « Ὑπάγε νὰ προσφέρῃς τὴν οἰκίαν σου εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. » Καὶ ἤρχετο πρὸς ἡμᾶς. Ἦτο ἄγγελος Θεοῦ καὶ εἴμεθα εὐτυχεῖς. »

Τοιαῦτα θαύματα φέρουσι τὸν νοῦν εἰς μίαν τῶν ὠραιοτέρων εἰκόνων τοῦ Μουρίλλου, ὅστις ζωγραφεῖ οὐράνια πνεύματα μαγερεύοντα διὰ μοναχοῦς. — Διὰ μοναχοῦς, ἔστω! « ὁ Θεὸς θαυμάζει τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ, πρὸς τοὺς ἀφισπόμενους εἰς αὐτούς. » Δυσανασχετῶ ὅμως βλέπουσα ὅτι ἡ ἐπουράνιος ἱεραρχία κατὰγίνεται νὰ εὖρη κατὰλυμα εἰς τὴν συγγράψασαν τὴν *Baderia*, καὶ μάλιστα εἰς τὴν φίλην αὐτῆς τὴν *K. Μάουρερ*, ἥτις ἐδόλεπε καὶ αὐτὴ ὀπτασίας καὶ ἐδέχετο ἀποκαλύψεις. « Εἰς τὰ δράματα ταῦτα κατεγίνετο πολὺ ὁ *K. Lachenal* (εἰς τῶν φίλων τῆς *K. Krüdener*)· ἐφόβιζον δὲ πως καὶ τὸν *K. Ἐμπαῦτάτς*. « Ὅπου πολλὰ δράματα, λέγει ὁ Ἐκκλησιαστικὸς, ἐκεῖ κενοδοξία. » Τίς ἀμριβάλλει; Δυστυχῶς οὐτε ἡ *K. Krüdener* ἦτο ἀπηλλαγμένη τῆς μανίας ταύτης. Ὁ μυστικὸς αὐτῆς βιογράφος, εὐσυνείδητος συγγραφεὺς, ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς τοῦτο. « Εἶχε, λέγει, ἀξιοσημείωτον κλίσιν εἰς τὸ ν' ἀκούῃ διηγήσεις ὀνείρων, ὀπτασιῶν καὶ προκισθημάτων, τὰ ὅποια πικνοειδεῖς ἄνθρωποι ἐρχόμενοι διηγοῦντο αὐτῇ. Ὁ δὲ *K. Kellner* οὐ μόνον δὲν ἀπέκρυπτε ἀλλὰ καὶ ἐράινετο ἐνισχύων αὐτήν. » Ὅποσον ἀποτέλεσμα ἐμελλε νὰ φέρῃ ἡ ἐπιρροή αὐτῆς εἰς γυναικὰ « ἐξηγητημένην ὑπὸ τῆς νηστείας, καὶ ζῶσαν εἰς κατὰστασιν διανοητοῦ ἐρεθισμού » (1). Ὁ κοινὸς νοῦς καὶ ἡ περὶ διδάσκουσι τοῦτο· ἄλλως τε εὐκαλὸς ἡ κρίσις ἐξ ὧν ἔλεγεν ἡ *K. Krüdener*.

Ἄς συμβουλευθῶμεν τὴν διήγησιν τοῦ ἱερέως *Μάουρερ*, « ἄνδρὸς εὐθέως, ἀληθοῦς Ναθαναὴλ, γυμνοῦ πάσης πλάνης τῶν λογιστικῶν δοξασιῶν » (2). Ἡ βαρονὶς ἠρώτησε τὸν ἱερέα τοῦτον ἐὰν ἐπίστευε « τὴν ἐντολὴν αὐτῆς. » Ἐπειδὴ δὲ ἐκώπια, « ἔδου-

νάμην » προσέθετο ἐκείνη ν' ἀποδείξω αὐτήν, δι' ὧν ὅσα ἔπραξεν ὁ Κύριος ἵνα καθιερώσῃ αὐτήν· προσέπε δι' ἐμοῦ περιστατικὰ ἄτινα συνέβησαν ἀκριβῶς. Ἀσθενεῖς, κληροχθέντες ἀνιάτοι, ἐθεραπεύθησαν διὰ προσευχῶν μου. Διὰ δεκαοκτὼ ἄρτων καὶ ὀλιγίστου ροφήματος, ἐχόρτασα ἐννεακοσίους πεινῶντας· προσπυχήθη καὶ ἡ θρησκευτικὴ εὐλογία τοῦ Κυρίου εἰσῆλθεν εἰς τὰ βρώματα ταῦτα καὶ ἐπλήθυνεν αὐτά » (4).

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'.

Θαύματα τῆς *K. Krüdener* καὶ δυτικοῦ

θαυματουργοί.

« Δὲν ἔχομεν διδόμενα, λέγει ἀπλοικῶς ὁ *K. Ἐυνάρ*, ὅπως κρίνωμεν ἀσφαλῶς περὶ τῶν προφητειῶν ἢ ἐκτάκτων γεγονότων. » Ἀλλ' ἠπατήθη μεγάλως· διότι ἐξ ἐναντίας εὐρίσκομεν ἄφθονα τὰ διδόμενα εἰς τὴν ζωὴν τῶν βλεπεδακμόνων πασῶν τῶν αἱρέσεων (2), τοῦ Βαλεντίνου *Greatakes*, τῆς *K. Saint-Amour*, τοῦ ἐφημερίου *Γάσνερ*, τοῦ πρίγκηπος *Hobenlohe*, ὡς εὐκόλως θέλουσι πεισθῇ ὅσοι σπουδάζουσι τὰ θαύματα αὐτῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ σοφοῦ ἱατροῦ *Demangeon*, *Περὶ τῆς θυάμειως τῆς φαντασίας*.

Οὐκ ὀλίγοι καθολικοὶ θέλουσι βεβαίως μειδιάσει ἀναγινώσκοντες τὴν διήγησιν τῶν θαυμάτων τῆς *K. Krüdener*. Ἀλλ' οἱμοί! βλέπομεν τὸ κάρφος τῶν ἄλλων, τὴν δὲ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανουῶμεν. Τὰ θαύματα τὰ γενόμενα τὸν μεσαιῶνα ὑπὸ τῶν ἁγίων τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας εἰσὶ πολὺ πλέον παράδοξα τῶν γενομένων ὑπὸ τῆς περιωνύμου βαρονίδος. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ τῶν νεωτέρων χρόνων οἱ θαυματουργοὶ ἀποβλέπουσιν ὀλιγώτερον εἰς τὰ ὑπερφυῖ καὶ εὐχαριστοῦνται εἰς μετριώτερα θαύματα· διὸ μᾶλλον πρὸς τοὺς ἀναγνωρισθέντας ἁγίους πρέπει νὰ συγκριθῇ ἡ συγγραφεὶς τῆς *Baderia*. Νομίζω δὲ ὅτι δικαίως πράττω ἐκλέγουσα πρὸς τοῦτο τὸν Φραγκίσκον *de Sales*. Καὶ αὐτὸς ἐκήρυξε μυστικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ καθολικισμοῦ· καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀκροατὰς ἄγροίκους, ὁρεινοὺς καὶ χωρικοὺς ἀγραμμάτους· καὶ αὐτὸς κατέκτησε τὰς καρδίας δι' ἐρασμοῦ χαρακτῆρος. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ μέσα ταῦτα δὲν ἀρκοῦσιν εἰς τινὰς συγγραφεῖς ὅπως ἐξηγήσωσι τὰς ἐπιτυχίας τῶν εὐσεβῶν τοὺς ὁποίους θέλουσι νὰ ἐξυμνήσωσι, σπεύδουσι ν' ἀποδώσωσιν αὐτοῖς δύναμιν ἴσιν πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ, λησμονοῦντες ὅτι βλάβητος εἶναι ἡ τοιαύτη παρομοίωσις. Ὁ *Αὐγουστος de Sales*,

(1) Ὁ αὐτός.

(2) *Vie du prince de Hobenlohe*; καὶ ὁ *Greatakes* ἀρῆκεν ἐκθεσεῖν τοῦ ἰδίου βίου.

(1) *Eynard*. (2) Ὁ αὐτός.

ἱστορικὸς καὶ ἀνεψιὸς τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Ἀννεσὺ, —ὅστις ἐπεκαλεῖτο ἐπίσκοπος τῆς Γενεύης καὶ ἡζίου νὰ ἐλκύσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν—ἀνήκει προδήλως εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην. Ὁ *Bios* τοῦ *Φραγκίσκου de Sales*, τὸν ὅποιον ἐδημοσίευσε τὸ 1632 ἔτος, δέκα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ θείου αὐτοῦ, περιέχει κατάλογον θαυμάτων ἀπαραλλάκτων πρὸς τὰ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. Ἰδοῦτινα παραδείγματα ἐκ τοῦ πλήθους τῶν παραδόξων τῶντι διηγήσεων.

« Πρωτὶαν τινὰ ὁ ἅγιος ἐπίσκοπος ἀπαντήσας καθ' ὁδὸν τὴν Περρίνην Γάρδ, σύζυγον συμβολαιογράφου, φέρουσαν μικρὰν κόρην ῥιγοῦσαν ἐκ πυρετοῦ, ἠρώτησεν αὐτὴν τί ἐπάσχε τὸ θυγάτριον· αὐτὴ δὲ ἀπεκρίθη—Οἴμοι, σεβασμιώτατε! πρὸ τριῶν μηνῶν ἔχει καθημερινὸν πυρετόν.—Τότε ὁ ἅγιος ἐπίσκοπος ἡγγίσε τὴν πρὸς τῆς πασχούσης, καὶ εἶπε χασιμώμενος τὴν εὐχὴν ταύτην· ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἰατρεύσῃ, κόρη μου! Καὶ ἀμέσως ἡ κόρη ἀνέκραξεν· ὦ μητέρα μου, ἐθεραπεύθην! μετ' ἡγγίσε ὁ σεβασμιώτατος.

« Ὁ *Φραγκίσκος de Sales* εὐρισκόμενός ποτε ἐν *Frangy*, εἶδεν ὑπηρετὴν τινὰ τοῦ βαρόνος *Monthoux* τοιαύτην πάσχοντα μανίαν, ὥστε ἔτρεχεν ἡμέραν καὶ νύκτα ὠρυόμενος καὶ κρούων τὴν κεφαλὴν κατὰ τῶν δένδρων καὶ τῶν τοίχων. Ἐφερον δὲ αὐτὸν πρὸς τὸν *Φραγκίσκον*, ἐνῷ ἐτελείωσε τὸ γεῦμα αὐτοῦ. Ὁ μακάριος ἐχάδευσεν αὐτόν, συνεπερίπατησε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἔσυρε δυνατῶς τὴν κόμπην αὐτοῦ. Καὶ ἀμέσως ὁ ταλαίπωρος παράφρων ἐθεραπεύθη καὶ ἡσύχασε.

« Κυριακὴν τινὰ, ἐνῷ ἦτο περὶ τὸ τέλος τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ καὶ ἀπέτεινεν εὐχὴν πρὸς Θεόν, εἶδον πάντες αὐτὸν ὅλον ἀκτινοβολοῦντα καὶ περιεχυμένον διὰ τοσοῦτω λαμπροῦ φωτός, ὥστε μόλις διέκρινον αὐτόν, διότι ἐφαίνετο ὅτι μετεβλήθη εἰς φῶς. Καὶ οὐ μόνον οἱ περιστώτες πάντες, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἱερεῖς ἐθαύμασαν ἰδόντες καθαρῶς αὐτόν.

« Ὁ μέγας ἐπίσκοπος ἐπεσκέπτετο τὴν Μονὴν τοῦ Σίξτου· ἐνῷ δὲ διέτρεχεν ἐκεῖ, πλήθη πολλὰ ἐλθόντα πανταχόθεν συνδιελέγοντο μετ' αὐτοῦ περὶ ὑποθέσεων. Ὁ ἅγιος παρεπονεῖτο διὰ τὴν μεγάλην δαπάνην τὴν ὁποίαν ἡ τόση συρροή θὰ προξένοι εἰς τὴν μονήν· ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ εἰδοποιήθη ὅτι ὁ ποταμὸς κατεκλύσθη ὑπὸ τοσοῦτου πλήθους ἰχθύων, ὥστε ποτὲ δὲν εἶχον ἰδῆ τοσοῦτον ἀριθμὸν καὶ τοιούτου μεγέθους. Μετ' ὀλίγον δὲ συνέβη καὶ ἀξιολογότερον θαῦμα. Οἱ ἱερεῖς ἔδωκαν 240 γεύματα πρὸς τοὺς ξένους· ὁ δὲ οἰκονόμος ὑπελόγησεν ὅτι ἔπιον τόσον οἶνον, ὅσον ἐδύναντο νὰ βαστάσωσι δύο ἵπποι, καὶ ἔφαγον 360 λίτρας ἄρτου· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἁγίου ἐπισκόπου, παρετηρήθη ὅτι τὰ τρύφιμά δὲν εἶχον διόλου ἐλαττωθῆ ὥς ἂν μὴδεὶς ξένος εἶχε φάγει ἐξ αὐτῶν.

« Τὸ θαῦμα τοῦ οἶνου ἐγένετο ἐν *St-Icoire*. Ὁ καύσων ἦτο πνιγνός, καὶ ὁ *Φραγκίσκος de Sales* ἐλθὼν εἰς τὸν μόνον ξενοδόχον τοῦ χωρίου, ἐζήτησεν οἶνον. Οὗτος δὲ ἀπεκρίθη· « ὁ οἶνος τὸν ὅποιον ἔχω εἶναι χαλασμένος, καὶ σὰς συμβουλεύω νὰ προτιμήσετε τὸ νερόν· διότι ἂν πῖετε ἀπ' ἐκεῖνον πιθανόν ν' ἀρρώσθητε. » Καὶ ὁ ἅγιος ἐπανελάβε· « Δεῖξέ με τον. » Καὶ γευθεὶς ὁ μακάριος ἐκ τοῦ ποτηρίου τὸ ὅποιον ἔφερον αὐτῷ· « Ἰδοὺ, εἶπεν, ἀξιόλογος οἶνος· δὸς καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους μου.— » Φαντάσθητε τὴν ἔκστασιν τοῦ ξενοδόχου ὅτε πῖων ἐκ τοῦ αὐτοῦ ποτηρίου εἶδεν ὅτι ὁ οἶνος ἦτο θαυμάσιος· ἔδωκε δὲ καὶ πρὸς τοὺς ὑπηρετάς, οἵτινες, φοβηθέντες μὴ δὲν εὕρωσι τόσον καλὸν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐμελλον νὰ κοιμηθῶσιν, ἐγέμισαν φιάλας καὶ ἄλλα ἀγγεῖα καὶ παρέλαβον μετ' ἑαυτῶν. Μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἁγίου ὁ ξενοδόχος ἤρχισε νὰ πωλῇ τὸν οἶνον, ὥς καὶ ἐπώλησεν αὐτόν πρὸς δεκαεξὶ σολδία τὸ ἀγγεῖον, τόσον ἦτο γενναῖος ὁ οἶνος.

« Τὸ 1621 ἐνῷ ὁ *Φραγκίσκος* ἐξήρχετο ἐκ τῆς λειτουργίας ἔδραμε πρὸς αὐτὸν γυνή, βασανιζομένη δυστυχῶς ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πνεύματος· ἐπεκαλέσθη δὲ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὴν ἀνακουφίσῃ. Ἐκεῖνος δὲ ἤψατο αὐτῆς, καὶ ἀνεσήκωσεν ὀλίγον, ἐθλίψε τοὺς ὤμους τῆς, ἔδωκεν αὐτῇ τὴν ἀγίαν τοῦ εὐλογίαν, καὶ ἀπηλλάγη ἀμέσως τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος, τὸ ὅποιον ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς μετὰ μεγίστου πατάγου. »

Ὁ ἱερεὺς *Αὐγουστος de Sales* φοβηθεὶς βεβαίως μὴ τεθῇ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπεράνω τοῦ θείου του, ἐτελείωσε τὸ βιβλίον του μιμηθεὶς παρατόλμως τὸ τέταρτον Εὐαγγέλιον.

« Ταῦτα, λέγει, ἔγραψεν ὁ υἱὸς καὶ ἀνεψιὸς ὃν ἡγάπα ὁ *Φραγκίσκος*· αὐτὸς ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐπαίησεν ὁ *Φραγκίσκος*, ἅτινα εἰὰν γράφηται καθ' ἑν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. » (Ἰωάν. ΚΑ', 24. 25.)

Ἐντεῦθεν φαίνεται διὰ τί ἡ ῥωμαϊκὴ ἐκκλησίᾳ ὀνομάζει *divus* (θεοὺς) τοὺς ἁγίους αὐτῆς! Ἐνώπιον τῶν θαυμάτων τούτων τὰ τῆς *K. Guyon* καὶ τῆς *K. Krüdener* φαίνονται ἐλάχιστα! ἀλλὰ δὲν ἐγράφησαν ὑπὸ τῶν ἱερέων τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας.

Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐνεργείας εἶναι δευτερεύον. Ἐπειδὴ τὰ θαύματα ταῦτα, μᾶλλον ἢ ἦττον ἔκτακτα, εὐρίσκονται εἰς πάσας τὰς αἰρέσεις, πρέπει νὰ μελετήσωμεν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. Ἀδιάφορον ἂν οἱ νεώτεροι θαυματουργοὶ ὀνομάζωνται *Φραγκίσκος de Sales*, *Swedenborg*, *Kyria Krüdener*, *Valentinus Greatakes*, *Kyria Saint-Amour*, ἐφημέριος *Γάσνερ*, *Μαρίκ Χακόκ* ἢ *πρίγκιψ Hohenlohe*· ἀ-

διάφορον ἂν ἀνήκωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ πάπα ἢ τῶν διαμαρτυρομένων πάντες ἢ ἀξιοῦσι τὴν δύναμιν τῶν θαυμάτων, ἢ ἄλλοι τὴν ἀποδίδουσιν εἰς αὐτούς. Ὦθεν μεταξύ τῶν θαυματοποιῶν τούτων οἱ μὲν εἰσὶ καθολικοὶ (Φ. de Sales, Hohenlohe, Γάσνερ) ἢ δὲ K. Krüdener ἀνήκει εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Μεθοδιστῶν, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν τοῦ Λουθήρου (Swedenborg κλ.).

Τὰ θαύματα εὐρίσκονται εἰς πάσας τὰς σχολὰς ὑπὸ μορφᾷ μὲν ὅπως οὖν διαφόρους, ἀλλ' ἔχοντα τοὺς αὐτοὺς οὐσιώδεις χαρακτῆρας. Εἶναι λοιπὸν παράδοξον ὅτι ἡ Ρώμη ἐπικαλεῖται ὑπὲρ ἐαυτῆς πράγματα, ἅτινα καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐρίσκονται. Ἐν αὐτῇ ἀνευρίσκωμεν τὴν ἀρχαίαν ἀθάδειαν, ἣν πρὸ αἰώνων μετέρχεται εὐδοκίμως, ἐκμεταλλευομένη ἀσυστόλως τὴν εὐπιστίαν τῶν ὄχλων. Καθ' ὅλα ταῦτα τὰ θαύματα, τὰ γενόμενα εἴτε τὸν μεσαιῶνα εἴτε κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, εἴτε ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου d' Assise εἴτε ὑπὸ τῶν Κυρίων de Krüdener καὶ Saint-Amour, εἴτε ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου Γάσνερ καὶ τοῦ πρίγκηπος Hohenlohe, εἰς καὶ μόνος σκοπὸς φαίνεται προδήλως, ἡ μίμησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ μὲν οἱ ὀνομαστότεροι ἡμῶν διδάσκαλοι παραγγέλλουσι νὰ μιμώμεθα τὸν Χριστὸν (τὸν Χριστὸν μιμήσασθαι, Χρυσόστ. Ὁμιλ. IB') ἀλλ' οἱ θαυματουργοὶ ἢ οἱ ἱστορικοὶ αὐτῶν ἐξήγησαν τὴν θαυμασίαν ταύτην διδασκαλίαν κατὰ λέξιν ἢ θέλησαν ὥστε οἱ χριστιανοὶ οὐ μόνον τὰ ἔργα τοῦ Σωτῆρος νὰ πράττωσι, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ νὰ αἰκισιοποιηθῶσι. Ἀπαντα λοιπὸν τὰ θαύματα ταῦτα εἰσὶ τολμηρὰ παρωδία τῶν Εὐαγγελίων. Ἐπειδὴ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ εὐαγγελίσθη ὑπὸ Ἀγγέλου τὸ μέλλον μεγαλεῖον τοῦ υἱοῦ, ὃν τινα ἔμελλε νὰ συλλάβῃ, τοιαῦτα εὐαγγέλια ἐπενοήθησαν καὶ διὰ τοὺς μοναχοὺς Βερνάρδον, Δομίνικον, Κολομπάν, Ἀλβέρτον, τοὺς ἐπισκόπους Ἐλοῦν, Σαρψὼν, Λαμπέρ, Ταυρίνον, Ρεμύ, τὸν βασιλέα Στέφανον τῆς Οὐγγρίας, τὰς μοναχὰς Βριγίττην καὶ Κλαίραν, καὶ καθεξῆς. Καὶ ἡ νηστεία τοῦ Ἰησοῦ εὐρίσκεται ὡσαύτως, ἀλλὰ πεφορτισμένη ὑπὸ ἀλλοκότων καλλωπισμάτων, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ περιφύτου Ἐλβετοῦ ἐρημίτου, Νικολάου de Flue.

Περὶ δὲ τῶν θαυμάτων ὅσα ἔπραξεν ὁ Σωτὴρ ὢν ἐπὶ γῆς, ὁ χρόνος ἤθελεν ἐπιλείψει ἡμᾶς ἐάν ἀνελαμβάνομεν νὰ καταδείξωμεν πάσας τὰς ἀναλογίας. Ἀς περιορισθῶμεν λοιπὸν εἰς ἓν καὶ μόνον ἐκ τῶν πρώτων. Ἡ K. Krüdener καυχᾶται πρὸ πάντων ὅτι περιερχομένη τὴν χώραν τῆς Ἑλβετικῆς πολιτείας ἐπλήθυνε τὰς τροφάς. Ὁ ἱστορικὸς τοῦ Φραγκίσκου de Sales διηγᾶται ὅτι ὁ θεὸς αὐτοῦ ἔπραξε τὸ αὐτὸ θαῦμα. Καὶ τίς ἅγιος δὲν εἶχε, κατὰ τοὺς εὐπίστους αὐτοῦ βιογράφους, τὸ ἐνδοξὸν τοῦτο προ-

νόμιον τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅποιον σφετερίζονται ἀσυστόλως; Ἐπίσκοποι, μοναχοί, μοναχί, βασιλισσαι, πάντες εἶχον αὐτὸ κατὰ τὸ μέλλον καὶ ἤττον. Ἀρκεῖ νὰ ἀνομάσωμεν τὸν Μάρκελλον, τὸν Καλομπάν, τὸν Ἀπόλλωνα, τὸν Ἑλλον, τὸν Bruon, τὸν Ριχάρδον, τὸν Βενέδικτον, τὸν Φραγκίσκον d' Assise, τὸν Ἰωάννην Φραγκίσκον Regis, τὸν Ἄγρην, τὸν Κλαίραν, τὴν Ραδεγόνδην, τὸν Léger, τὴν Νυμφὴν, τὸν Ἀλβέρτον, τὴν Κλοτίλδην, τὸν Μακλου, τὴν Rodhode, τὸν Ρεμύ, τὸν Ὀδίλ, τὸν Ἀλδεγόνδην, τὸν Γούτθερ, τὸν Hedwige, κλ. Ἀλλὰ ἡ περιεργότερα τῶν μιμήσεων εἶναι βεβαίως ἡ τῆς K. Krüdener, διότι αὐτὴ μόνη, οὐχὶ οἱ ἱστορικοὶ αὐτῆς, βεβαίως ἐπιστήμως ὅτι ἐπλήθυνε τὰς τροφάς ὅπως θρέψῃ τοὺς περὶ αὐτὴν ὄχλους. Δύσκολον εἶναι νὰ εὕρωμεν τρανώτερον παράδειγμα τῆς παραφορᾶς εἰς ἣν παρασύρει ἡ ἀλαζὼν ἐπιδημία τῆς μιμήσεως τῶν θαυμάτων τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Τὴν ἀξίωσιν τοῦ δῶκεν τὰ δαιμόνια ὅπως καὶ ὁ Ἰησοῦς, εἶχεν εἰς ὑποπτον βαθμὸν ὁ Φραγκίσκος de Sales « ἐπίσκοπος καὶ πρίγκηψ τῆς Ἑλβετίας » καὶ ὁ Γάσνερ, ὁ περίφημος ἐφημέριος τοῦ Kosterle (Grisons).

Πρέπει λοιπὸν νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τούτου ὅτι οἱ Συναξαρισταὶ ἀντέγραψαν τὸ Εὐαγγέλιον; Αἱ ἀπόκρυφοι διηγήσεις, αἵτινες ἀνεβλάστησαν δαψιλῶς τὸν μεσαιῶνα, ἔχουσι ποικίλην τὴν πηγὴν, καὶ τὴν παλαιάν καὶ τὴν νέαν διαθήκην. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ θεμελιωτοῦ τοῦ Einsiedlen (Schwytz) εὐρίσκομεν παραδόξως τὸν κόρακα.

Ἐπειδὴ οἱ Συναξαρισταὶ εὗρον ἐν τῇ βίβλῳ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἠλία, εἰς ὃν κόραξ φέρει τροφήν, μετεχειρίσθησαν καὶ αὐτοὶ τὸ αὐτὸ θαῦμα, ποτὲ μὲν τὸ πτηνὸν τοῦτο ποτὲ δὲ ἄλλο παρεμβάλλοντες. Ὁ Βίτ, ὁ Μόδεστος, ὁ Κρέσεντ τρέφονται ὑπὸ αἰετοῦ, ὁ Στέφανος de Cîteaux ὑπὸ αἰετοῦ καὶ ἰχθύος, κλ. Πλήθος τοιούτων ἀπομιμήσεων τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἐδυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν.

ΚΕΦΑΛ. MB'.

Ἡ K. Krüdener διώκεται ἀπὸ τῆς Ἑλβετίας.

Σκοπὸν δὲν ἔχω νὰ διηγῶ τὸν βίον τῆς K. Krüdener μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτῆς εἰς Ρωσίαν ἀνεχώρησεν ἐξ Ἑλβετίας τὸ φθινόπωρον τοῦ 1818 ἔτους, συνοδευομένη ὑπὸ χωροφυλάκων. Ὁ K. Εμπυτάξ ἐπανῆλθεν εἰς Γενεύην, ὅπου ἀνεφλέγετο ἐτι μέλλον καθ' ἐκάστην ἢ μεταξύ τοῦ μεθοδισμοῦ καὶ τῆς ἐθνικῆς ἐκκλησίας πάλιν. Δὲν θέλω ἐπιχειρήσαι νὰ διηγῶ πάντα τὰ ἐπεισόδια αὐτῆς· ἀνάγκη ὅμως νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐάν διὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς συγγραφέας τὴν ἱστορίαν, ἡλαττώθησαν τὰ μέσα τῶν ἐπὶ τῶν ὄχλων ἐνεργειῶν τῆς νέας σχο-

Dora d'Ischia

λῆς, ἀφῆκεν ὁμῶς ἐν τῷ σκότει τὰς ππραδοξολογίας τῶν βλεπεδαυμόνων. Ὁ Κ. Kellner, ὁ θεοβλαβεστάτος τῶν φίλων τῆς Κ. Krüdener, ἀνεχώρησε μετ' αὐτῆς εἰς Ῥωσίαν· ὁ δὲ Ἐμπαυτάζ, ὅστις πολλάκις ἐφάνη ἀγανακτῶν διὰ τὰς παραφράς τοῦ ἐπικινδύνου τούτου φίλου, δὲν ἐνόμισεν ἄξια μνείας τὰ θαύματα τῆς Βαλερίας. Μετέβαλον λοιπὸν μορφὴν αἱ συζητήσεις περὶ τὸ τέλος τοῦ 1818.

ΔΩΡΑ ΙΣΤΡΙΑΣ.

ΤΕΛΟΣ. (1).

NEON ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Τῆς συζητήσεως τοῦ νέου πολιτεύματος ἐγένετο τέλος πάντων ἐναρξίς. ἔχει δὲ ὑπ' ὄψιν ἡ Συνελεύσις τὸ ὑπὸ ἐπιτροπῆς παρασκευασθὲν σχέδιον, περὶ οὗ συντάξας ἐξέδοτο διὰ τοῦ τύπου ὁ εἰσηγητὴς αὐτῆς Κ. Ν. Σαρίπολος πεντηκοντασέλιδον ἔκθεσιν.

Πλὴν ταύτης ἐδημοσίευσε καὶ ἕτερον μέλος τῆς ἐπιτροπῆς, ὁ Κ. Διομ. Κυριακοῦ, πλατυτέραν συγγραφὴν, περιέχουσαν παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω σχεδίου. Νέας δὲ τις ἐφημερίς, Ἑλλάς καλουμένη, καὶ ἐν Κερκύρᾳ συντασσομένη ὑπὸ τοῦ πολυμαθοῦς Κ. Βράϊλα, ὑπισχνέται νὰ δημοσιεύσῃ καὶ αὐτὴ σκέψεις περὶ τοῦ συντάγματος. Εἰς ἡμᾶς δὲ ἐπιτραπήτω νὰ σκιαγραφήσωμεν πάρεργά τινα περὶ τοῦ λεκτικοῦ τοῦ σχεδίου. Ἐάν τις ἐκ τῶν ἐν τῇ Συνελεύσει πολιτευομένων μειδιάσῃ ἀκούων συζητήσιν περὶ λέξεις, θέλει δείξει, δὲν διστάζομεν νὰ εἰπώμεν αὐτὸ θαρράλέως, ἀμάθειαν· διότι ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ ὄργανον τῆς διανοίας. Ὅσας μάλιστα τὴν διάνοιαν ἐρμηνεύσαι νόμοι, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐρμηνεύσιν αὐτὴν διὰ κυριολεξίας καὶ σαφηνείας. Οἱ νόμοι διέπουσιν ἀπάσας τὰς ὕλικας καὶ ἡθικὰς σχέσεις τῶν ζώντων ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καὶ διὰ τοῦτο καταβαίνουσι καὶ μέχρι τῆς ταπεινοτέρας καλύψεως. Καὶ τοὺς ἐν τῇ ταπεινοτέρᾳ ἄρα καλύβῃ ζώντας πρέπει νὰ διδάξῃ εὐκρινῶς ὁ νομοθέτης τὴν

διάνοιαν αὐτοῦ, ὅπως προλάβῃ παρεξηγήσεις ἐπομένως δὲ καὶ παρεκτροπὰς. Οἱ νόμοι ἄλλως τε δὲν εἶναι ἐφήμεροι, καὶ διὰ τοῦτο ὀρθὴν καὶ καθαρὰν καὶ διαρκῆ πρέπει νὰ ἔχωσι τὴν λέξιν. Τοῦτο ἔπραξεν ὁ αἰδιδίμος Κωνσταντῖνος Σχινᾶς μεταφράσας ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν, καὶ διὰ τοῦτο θέλει ζήσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὅσον καὶ ἡ Ἑλλάς ἔχῃ νόμους.

Ἀνάγκη πρὸς τούτοις ν' ἀποφεύγωμεν τὴν ἄσκοπον περιττολογίαν καὶ τὴν περὶνενοημένην φράσιν, αἵτινες σκοτίζουσι μᾶλλον τὴν ἔννοιαν. Ἐπειδὴ δὲ σήμερον θεσμοθετοῦμεν ἐν πανελληνίῳ συνεδρίῳ, ἀναπόφευκτον νὰ περιβάλωμεν τὴν ἑλληνικὴν ἰδέαν δι' ἐνδύματος ἑλληνικοῦ, λακτίζοντες τὸ ξενικὸν ὡς ἀνάρμυστον.

Ταῦτα δὲ λέγοντας μὴ τις ὑπολάβῃ ἡμᾶς λογιωτάτους· ὁ Πλάτων δὲν ἦτο λογιώτατος· καὶ ὅμως «οὐ διέλιπε, λέγει ὁ Ἀλικαρνασσεύς, ὀγδοήκοντα γεγονῶς ἔτη κτενίζων καὶ βοστρυχίζων τοὺς ἑαυτοῦ δικλόγους καὶ πάντα τρόπον ἀναπλέκων.» Τὸ καθ' ἡμᾶς ὡς δόγμα πρεσβεύομεν καὶ ἀενάως κατὰ νοῦν ἔχομεν τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους·

«ἀμαθέστερόν πως εἶπε καὶ σαφέστερον,»

καὶ τὸ ἄλλο ἐκεῖνο τοῦ Ι. Ι. Ρουσώ, ὅστις σοφώτατα ἐκαυχᾶτο ὅτι καὶ σολοικισμοὺς μετεχειρίζετο χάριν πλείονος σαφηνείας. «*Toutes les fois qu' à l' aide d' un solécisme je pourrai me mieux faire entendre ne pensez pas que j' hésite.*» Καὶ ἡμεῖς, ἵνα γείνωμεν καταληπτότεροι, σολοικίζομεν ἐνίοτε ἐν γνώσει, καθύσον μάλιστα καὶ δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι τὸ ὄνομα ἡμῶν ὡς σολοικιστῶν θέλει ποτὲ ἀναγραφῇ ὑπό τινος Γαζῆ ἢ Λασκάρεως, πλησίον τοῦ σολοικίσαντος Ὀμήρου, εἰς τὸ τέμενος τῆς ἀθανασίας· ἀλλὰ τοῦτο ἐν ἀνάγκῃ.

Τὴν κυριολεξίαν ἀξιοῦμεν πρὸ πάντων κατὰ τοὺς ἐπιστημονικοὺς ὅρους, καὶ διὰ τοῦτο πρῶτον ἐπιπλήττομεν τὸν εἰσηγητὴν τῆς ἐπιτροπῆς, εἰ καὶ σοφὸν ἡμῶν συνεργάτην, σπουδαίως ἀκυρολεκτήσαντα. Τί ἐστὶν ἀτομικὰ δικαίωματα; Ἡ λέξις ἀτομικὰ ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ οὔτε ἰθαγενὴς οὔτε ἀλλόφυλος εἶναι. Ἄτομον ἔλεγον οἱ Ἕλληνες πᾶν σῶμα μὴ τεμνόμενον, ἀδιχώριστον, καὶ ἐντεῦθεν τὰ λεπτότατα ἐκεῖνα σῶματα τὰ ἐν τῷ ἡλίῳ φαινόμενα, «*ὃ οὐ τομὴν δέχεται διὰ τὴν ἄγαν σμικρότητα*». Ἐπειδὴ δὲ τὸ δικαίωμα δὲν εἶναι σῶμα, καὶ ἐπειδὴ τέμνεται καὶ χωρίζεται ὅσας θέλῃ ὁ νομοθέτης, ἄρα ἡ φράσις ἀτομικὰ δικαιώματα, ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν τοῦ Λουκιανοῦ, «*Μόρφῃ ἐβάργουλis εἰς σκίην χνέγγχυκραγκ λείψει φάος.*»

Ἀλλ' οὔτε τὸ τῶν Γάλλων *individuel* ἐρμηνεύει· διότι τὸ *individu* σημαίνει πᾶν ὄν ὀργανικόν, εἴτε ζωικόν εἴτε φυτικόν· ἄρα δὲν εἶναι ἄτομον. Ἐξ ἑναν-

(1) Ἡ δημοσίευσίς τῶν Γυναικῶν ἐν τῇ Δύσει, ἀρξαμένη τὸ 1860 ἀπὸ τοῦ ΙΑ' τόμου τῆς Πανδώρας, λήγει σήμερον· ἐγράφη δὲ, ὡς εἶπομεν, ὑπὸ τῆς πολυμαθοῦς πριγκηπίσσης ἐπίτηδες διὰ τὸ περιοδικὸν τοῦτο. Πολλοὶ τῶν ἀναγνώστων ἔσπευσαν νὰ διακοινώσωσι πρὸς ἡμᾶς καὶ διὰ ζωῆς καὶ ἐγγράφως τὴν ἡδονὴν ἣν ἠσθάνοντο ἀναγινώσκοντες τὸ ἀξιόλογον τοῦτο πόνημα, καὶ τὴν λύπην ὅτι ἐβράδυνεν ἡ δημοσίευσίς τοῦ βίου· ἀλλὰ κατεχωρίζετο καθ' ὅσον ἐστέλλετο ἐξ Ἰταλίας, ὅπου διατρίβει ἡ συγγραφεῖς. Χάριν δὲ εὐγνωμοσύνης παρατιθέμεθα τὴν εἰκόνα αὐτῆς φιλοτιχηθεῖσαν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὑπισχνούμενοι νὰ δημοσιεύσωμεν καὶ τὸν βίον, ὅστις ἐγράφη ὑπὸ τοῦ βιογράφου τῶν συγχρόνων σοφῶν, Ἀρμάνδου Πομμιέρου, καὶ ἐτυπώθη τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Παρισίοις. ΣΗΜ. ΠΑΝΔ.